

Informace o rizicích a ochraně proti nim, investičních nástrojích a kategorizaci Klienta

Obchody s investičními nástroji jsou spojeny s řadou rizikových faktorů, které mohou mít vliv na výnosnost nebo ztrátovost každé investice. Riziko investování je možné označit jako nebezpečí, že investor nedosáhne očekávaného výnosu. Poučení o rizicích týkajících se obchodů s investičními nástroji a metodách jejich snižování je v širším rozsahu uveřejněno na www.rb.cz.

1. Obecná rizika investování

1.1. Každá forma investice je úzce spjata s rizikem. Čím vyšší je očekávaný výnos, tím vyšší je potenciální riziko.

1.2. Doba trvání investice (investiční horizont) ovlivňuje míru rizika.

1.3. Výnosy investičních nástrojů dosažené v minulém období a výnosy předpokládané nejsou zárukou výnosů dosažených v budoucnosti.

1.4. Celkové riziko portfolia lze snížit investováním do různých druhů investičních nástrojů.

1.5. Obchodování s investičními nástroji s využitím úvěru, tzn. margin trading znamená zvýšené riziko. Úrokové poplatky za úvěr snižují celkový zisk a zároveň využití úvěru násobí výnosovou míru, což se může, v případě poklesu investičního nástrojů, projevit výraznou ztrátou.

1.6. Klient nese plnou odpovědnost za správné zdanění výnosů z investičních nástrojů.

Raiffeisenbank a.s. („Banka“) upozorňuje Klienta na základní druhy rizika spojená s investicemi do investičních nástrojů.

Tržní riziko

Tržní riziko ovlivňuje kolísání výnosových měr v důsledku fluktuace trhu. Tržní ceny investičních nástrojů mohou stoupat nebo klesat v reakci např. na změny ekonomických podmínek, spotřebitelských preferencí, úrokových měr. Tržnímu riziku jsou vystaveny všechny investiční nástroje. Měnové a úrokové riziko jsou druhy tržního rizika.

Měnové riziko

Při investicích do aktiv denominovaných v cizí měně závisí riziko a možný zisk na celkovém vývoji kurzu aktiva a měnového kurzu. Nepříznivý měnový vývoj může negativně ovlivnit celkový vývoj investice i v případě pozitivního vývoje kurzu investičního nástroje.

Úrokové riziko

Úrokové riziko ovlivňuje kolísání výnosové míry investičních nástrojů tím, že se mění hladina úrokových sazeb. Tyto změny ovlivňují investiční nástroje inverzně tzn., že na zvýšení úrokových sazeb reagují akcie i obligace poklesem cen (obligace zároveň růstem výnosů), na snížení úrokových sazeb reaguje akciový i obligační trh růstem cen.

Likvidní riziko

U investic do investičních nástrojů (zejména u těch, které nejsou obchodovány na regulovaných trzích nebo do jiných na trhu nestabilních investičních nástrojů), je nutné počítat s rizikem, že kurz bude negativně ovlivněn nízkou likviditou nebo že daný investiční nástroj nebude Klient moci ve zvoleném okamžiku prodat či koupit.

Inflační riziko

Inflační riziko ovlivňuje reálnou výnosovou míru investičních instrumentů. Vysoká inflace může způsobit, že investor dosáhne záporné výnosové míry.

Finanční riziko

Finanční riziko je spojeno s využitím cizího kapitálu při financování firmy. Čím větší část aktiv je financována cizím kapitálem společnosti, tím větší je finanční riziko firmy. Při investování do investičních nástrojů se Klient může proti rizikům zajistit. Klient si musí být vědom, že podstupovaná rizika by měla odpovídat předem vybrané strategii a stanovení finančních cílů.

Riziko emitenta

Riziko emitenta znamená nebezpečí, že emitent nebude schopen dostát svým závazkům a provádět platby. V krajním případě hrozí i ztráta celé investice.

Riziko odvětví

Znamená nebezpečí změny ceny investičních nástrojů v rámci poklesu příslušného odvětví jako celku.

Globální riziko

Znamená nebezpečí změny ceny investičních nástrojů v rámci globálního poklesu ekonomik států a kapitálových trhů.

Politické riziko

Znamená nebezpečí změny ve vztahu k investičním nástrojům v rámci změny politické situace. Politické změny mohou ovlivnit zejména cenu a převoditelnost cenných papírů a postavení emitenta.

Riziko investičních nástrojů derivátového typu

Investiční nástroje derivátového typu jsou nástroje, jejichž hodnota závisí nebo je odvozena od ceny podkladového aktiva. Některé investiční nástroje využívají pákového efektu, jehož podstatou je předem dohodnutý poměr (páka) v jakém se hodnota nástroje, jehož cena je výrazně nižší než cena podkladového aktiva podílí na růstu či poklesu hodnoty/kursu podkladového aktiva. Následkem pákového efektu je, že i malá změna ceny podkladového aktiva může vyvolat významnou změnu hodnoty celé investice nebo i ztrátu celé investice.

Rizika v souvislosti s obchodováním na úvěr

Klient může ztratit více peněžních prostředků než kolik na začátku složí na maržový účet. Pokles kurzů cenných papírů nakoupených na úvěr může znamenat nutnost složit k obchodníkovi další prostředky, pokud bude chtít zabránit nucenému prodeji cenných papírů ze svého účtu.

Obchodník může prodat cenné papíry z účtu Klienta i bez jeho souhlasu. Pokud se vlastní zdroje na maržovém účtu sníží pod hodnotu likvidačního marginu, může obchodník prodat cenné papíry z maržového účtu na pokrytí rozdílu.

Obchodník může prodat cenné papíry z účtu Klienta, aniž by měl povinnost o tom Klienta předem informovat. Někteří investoři se domnívají, že musí od obchodníka obdržet margin call, aby byl platný a že obchodník nemůže prodat cenné papíry z jejich účtu k doplnění udržovacího krytí, pokud je obchodník nejdříve nekontaktuje. Obchodník se zpravidla snaží margin call zaslat, ale není to jeho povinností.

Klient nemá právo na prodloužení doby, do kdy musí doplnit udržovací margin. Za určitých podmínek může dojít k prodloužení doby, do kdy musí zákazník splnit požadavky udržovacího marginu, na takové prodloužení však nemá zákazník automaticky nárok.

2. Informace o investičních nástrojích

Akcie

Definice akcií

Akcie je investičním nástrojem, s nímž jsou spojena práva akcionáře jako společníka podílet se podle zákona a stanov společnosti na řízení společnosti, jejím zisku a na likvidačním zůstatku při zániku společnosti. Akcionář nemá právo požadovat od společnosti odkoupení své akcie. Akcionář neručí za závazky společnosti. Akcie mohou být obchodovány na neregulovaných trzích, případně mohou být obchodovány na regulovaných trzích (např. burzách).

Výnosy z akcií

Výnosem z držby akcií je dividenda a kapitálový zisk nebo ztráta z prodeje akcií. Výše dividendy závisí na rozhodnutí valné hromady o rozdělení zisku mezi akcionáře. Výše dividend je vyjádřena buď jako absolutní částka na jednu akcii nebo jako procento nominální hodnoty akcií. Výnos získaný z dividend ve vztahu k ceně akcií se nazývá dividendový výnos.

Podílové listy

Definice podílového listu

Podílový list je investiční nástroj, který představuje podíl podílníka na majetku v podílovém fondu a se kterým jsou spojena další práva plynoucí ze zákona nebo statutu. Součet hodnot podílových listů vytváří čistou hodnotu majetku v podílovém fondu. Podílové fondy mohou být vytvořeny zejména jako otevřené nebo uzavřené. Podílník otevřeného podílového fondu má právo na odkup podílového listu investiční společností, která podílové fond vytváří. Podílové fondy se člení podle majetku do kterého investují peněžní prostředky anebo rizika trhu na který zaměřují svoji investiční politiku: i) fondy peněžního trhu, ii) dluhopisové fondy, iii) smíšené podílové fondy, iv) akciové fondy, v) fondy fondů apod.

Podílové fondy využívají v rámci svých strategií rovněž derivátové nástroje; rozsah jejich použití je uveden v dokumentech, který podílový fond vydává, např. ve statutu.

Výnosy z podílových listů

Vývoj hodnoty podílového listu závisí na investiční strategii stanovené ve statutu fondu a také vývoji na trhu jednotlivých investičních nástrojů držených fondem. Výnosy z podílových listů mohou být vypláceny podílníkům, případně reinvestovány do fondu. Je-li podílový list vydán uzavřeným podílovým fondem, lze jej obchodovat pouze na kapitálovém trhu, příp. prodávat jiným zájemcům o investici. Investovaná částka do podílových listů ani výnosy z ní nejsou právně zaručeny.

Dluhopisy

Definice dluhopisu

Dluhopis je investiční nástroj, který vyjadřuje dlužnický závazek emitenta vůči oprávněnému majiteli dluhopisu. Majitel dluhopisu tak má nárok požadovat po emitentovi splacení jmenovité hodnoty v době splatnosti dluhopisu a v určených termínech i stanovených výnosů (úroků). Práva a povinnosti emitenta dluhopisů a vlastníka dluhopisů (investora) jsou zpravidla určeny v emisních podmínkách dluhopisů. Vlastník dluhopisů neručí za závazky společnosti.

Výnosy z dluhopisů

Dluhopisy mohou mít stanovený výnos jako a) pevnou úrokovou sazbu, b) pohyblivou úrokovou sazbu, c) nulovou úrokovou sazbu, přičemž výnos pro majitele plyne z rozdílu mezi nižší nákupní cenou při emisi dluhopisů a prodejní jmenovitou cenou vyplácenou při splatnosti, d) příp. jiným způsobem. Výplata jmenovité hodnoty a výnosů z dluhopisů není právně zaručena. Banky a obchodníci s cennými papíry, kteří emitují dluhopisy, se ze zákona účastní záručního systému, který zčásti uspokojuje investice vlastníků dluhopisů při finančních potížích emitentů.

Certifikáty

Definice

Certifikáty se pokládají za tzv. dlužní úpisy. Investor koupí od emitenta dlužní úpis - certifikát, který si v pozdějším termínu může nechat od emitenta proplatit. Certifikáty mají pevnou dobu splatnosti, přičemž některé mohou existovat i bez určení doby splatnosti jako „open end“. Certifikáty mohou existovat jako tzv. investiční certifikáty, jejichž cena kopíruje cenu podkladového aktiva nebo jako certifikáty využívající pákový efekt (např. knock-out nebo turbo certifikáty).

Výnosy z certifikátů

Hodnota certifikátů roste nebo klesá a vyvíjí se v určitém poměru s cenou zvolených podkladových aktiv. Certifikáty však mohou být konstruovány i tak, že jejich hodnota roste, když kurs podkladového aktiva stagnuje. V případě certifikátů využívajících pákový efekt platí, že překročí-li cena certifikátu stanovenou knock-out hranici, stává se certifikát bezcenným. Pro investora vždy platí, že výnos investora je rozdílem mezi nákupní a prodejní cenou certifikátu.

Deriváty

Deriváty jsou finanční nástroje, jejichž hodnota závisí na hodnotě jiných podkladových aktiv. Deriváty lze rozlišovat podle podkladového aktiva na finanční deriváty (úrokové, měnové, akciové, indexové) a nefinanční deriváty. Deriváty patří mezi termínové obchody charakteristické časovou diferencí mezi uzavřením obchodu a jeho plněním.

Motivem pro vznik derivátů je snaha zajistit se proti nestabilitě finančních trhů spočívajících v nárůstu volatility úrokových sazeb, měnových kursů, akcií, cen surovin, komodit, tzn. motivem je čelit tržním rizikům podkladových aktiv. Při obchodování s deriváty vzniká pákový efekt, jehož působením lze realizovat při využití minimálních částek vysoké zisky a nebo vysoké ztráty. Spekulace s deriváty je hodnocena jako vysoce riziková transakce, která na Klienty může mít významný negativní finanční dopad.

Výnosy z derivátů při hedgingu

Zajištění – tzv. hedging vede k uzamčení budoucí ceny podkladových instrumentů. Případná ztráta či zisk na promptním trhu s podkladovými instrumenty je vyrovnána ziskem nebo ztrátou na termínovém trhu s deriváty, vzhledem k tomu, že subjekt zaujímá na těchto trzích navzájem zrcadlové pozice.

Warranty (deriváty)

Definice

Warranty jsou investiční nástroje bez úrokového výnosu či dividend. Zaručují vlastníkovu právo na koupi (call warrant) nebo prodej (put warrant) určitého aktiva (např. akcií) za předem stanovenou cenu (exercise price). Warranty jsou řazeny mezi derivativní nástroje.

Výnosy z warrantů

Osoba kupující „call warrant“ má zajištěnu kupní cenu předmětného aktiva. Zisk je dosažen pokud tržní cena předmětného aktiva přesáhne stanovenou cenu, která bude uhrazena investorem. Nárůst ceny předmětného aktiva většinou vede k proporcionalně většímu procentuálnímu nárůstu ceny warrantu (pákový efekt). Z toho plyne, že většina držitelů warrantů dosahuje zisků prodejem warrantů. To samé v opačném směru platí pro „put warranty“. Tyto většinou nabývají na hodnotě pokud cena předmětného aktiva klesá. Návratnost transakcí s warranty nelze dopředu určit. Maximální ztráta je omezena na výši investovaného kapitálu.

3. Návratnost investovaných prostředků do investičních nástrojů

Investiční nástroje mají různou míru jistoty návratnosti investované částky. Z hlediska jistoty návratnosti investic Banka klasifikuje investiční nástroje do následujících skupin:

2.1. Investiční nástroje s částečně zajištěnou návratností investic

Investiční nástroje mohou být emitovány podle právních předpisů nebo emisních podmínek jako investiční nástroje, ze kterých plyne povinnost emitenta při splatnosti nástroje splatit nejméně investovanou částku. Splacení některých investičních nástrojů je zaručeno zárukou třetí osoby odlišné od emitenta. Mezi tyto investiční nástroje patří např. dluhopisy, pokladniční poukázky nebo podílové listy „zajištěných“ fondů. Přestože během držby těchto investičních nástrojů může tržní cena kolísat, návratnost investované částky je zajištěna. Někteří emitenti, např. banky mohou být ze zákona účastni záručního systému, ze kterého je Klientům vyplácena částečná náhrada v případě, že emitent není schopen plnit své závazky. V případě úpadku emitentů, kteří nejsou účastni záručních systémů, může být ohrožena návratnost celé investované částky.

2.2. Investiční nástroje s rizikem ztráty

Investiční nástroje mohou nést riziko ztráty celé investované částky. Jedná se o nástroje, u kterých není stanovena doba splatnosti, podílové listy, akcie, certifikáty, některé deriváty. V průběhu držby takového investičního nástroje tržní cena nástroje může kolísat. Při realizaci nástroje v případě poklesu tržní ceny Klient může utrpět ztrátu z původní investice.

2.3. Investiční nástroje s rizikem ztráty a vzniku dalších finančních závazků

Investiční nástroje – deriváty a investiční nástroje nakoupené na úvěr nesou riziko ztráty celé investované částky a riziko vzniku dalších dodatečných finančních závazků. Během držby těchto investičních nástrojů může tržní cena nástroje výrazně kolísat a v případě realizace nástroje při výrazném poklesu tržní ceny Klient může utrpět významnou ztrátu.

4. Kategorizace Klientů

Povinnost banky provádět kategorizaci Klientů

Banka je povinna v souladu se ZPKT kategorizovat všechny své Klienty, kterým poskytuje investiční služby a o provedené kategorizaci je informovat. Ve smyslu právních předpisů jsou rozeznávány tři kategorie Klientů a to:

- běžný, neprofesionální Klient
- profesionální Klient a
- způsobilá protistrana (profesionální klient).

Pro zařazení Klienta do kategorie Banka vychází z informací kterými o Klientovi disponuje.

Právní vymezení kategorií Klientů

Neprofesionální Klient je

- Klient, který není označen za profesionálního Klienta.

Profesionální Klient

Do této kategorie byl Klient zařazen na základě skutečností, že je jedním z uvedených subjektů:

- a) banka,
- b) spořitelni a úvěrni družstvo,
- c) obchodník s cennými papíry,
- d) pojišťovna,
- e) zajišťovna,
- f) investiční společnost,
- g) investiční fond,
- h) penzijní společnost,
- i) jiná osoba, která vykonává svou podnikatelskou činnost na finančním trhu na základě povolení uděleného orgánem dohledu nad finančním trhem nebo na základě zápisu do registru provedeného orgánem dohledu nad finančním trhem, zejména platební instituce, instituce elektronických peněz, vydavatel elektronických peněz malého rozsahu, poskytovatel platebních služeb malého rozsahu, nebankovní poskytovatel spotřebitelského úvěru, hlavní administrátor, investiční zprostředkovatel, pojišťovací agent, pojišťovací makléř, samostatný zprostředkovatel spotřebitelského úvěru, samostatný likvidátor pojistných událostí, provozovatel platebních systémů s neodvolatelností zúčtování, provozovatel vypořadacího systému s neodvolatelností vypořádání a centrální depozitář, avšak s výjimkou vázaného zástupce investičního zprostředkovatele, vázaného zástupce podle zákona o spotřebitelském úvěru, vázaného zástupce obchodníka s cennými papíry, vázaného zástupce penzijní společnosti, vázaného pojišťovacího zprostředkovatele, podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele a výhradního pojišťovacího agenta,
- j) osoba, která jako svoji rozhodující činnost provádí sekuritizaci,
- k) osoba, která obchoduje na vlastní účet s investičními nástroji za účelem snížení rizika (hedging) z obchodů s investičními nástroji uvedenými v § 3 odst. 1 písm. d) až k) ZPKT a tato činnost patří mezi její rozhodující činnosti,
- l) osoba, která obchoduje na vlastní účet s investičními nástroji uvedenými v § 3 odst. 1 písm. g) až i) ZPKT nebo komoditami a tato činnost patří mezi její rozhodující činnosti,
- m) právnická osoba, která je příslušná hospodařit s majetkem státu při zajišťování nákupu, prodeje nebo správy jeho pohledávek nebo jiných aktiv, anebo při restrukturalizaci obchodních společností nebo jiných právnických osob s majetkovou účastí státu,
- n) zahraniční osoba s obdobnou činností jako některá z osob uvedených v písmenech a) až m),
- o) stát nebo členský stát federace,
- p) Česká národní banka, zahraniční centrální banka nebo Evropská centrální banka, a
- q) Světová banka, Mezinárodní měnový fond, Evropská investiční banka nebo jiná mezinárodní finanční instituce.
- r) právnická osoba založená za účelem podnikání (včetně zahraniční osoby), která podle poslední účetní závěrky splňuje alespoň 2 ze 3 kritérií, kterými jsou:
 - 1. aktiva celkem odpovídající částce alespoň 20 000 000 EUR,

2. roční úhrn čistého obrátu odpovídající částce 40 000 000 EUR,
3. vlastní kapitál odpovídající částce alespoň 2 000 000 EUR.

a požádal předepsaným způsobem Banku o zařazení do kategorie profesionálního zákazníka a Banka s tím za podmínek daných ZPKT souhlasila.

Profesionálním Klientem se rozumí také osoba, která Banku požádá, aby s ní zacházela jako s profesionálním zákazníkem, a ta se žádostí souhlasí a která splňuje alespoň 2 z těchto 3 kritérií: 1. provedla za každé z posledních 4 po sobě jdoucích čtvrtletí na příslušném evropském regulovaném trhu nebo v příslušném mnohostranném obchodním systému provozovaném osobou se sídlem v členském státě Evropské unie obchody s investičním nástrojem, jehož se žádost týká, ve významném objemu a v průměrném počtu alespoň 10 obchodů za čtvrtletí, 2. objem jejího majetku tvořeného peněžními prostředky a investičními nástroji odpovídá částce alespoň 500 000 EUR, 3. vykonávala po dobu nejméně jednoho roku nebo vykonává v souvislosti s výkonem svého zaměstnání, povolání nebo funkce činnost v oblasti finančního trhu, která vyžaduje znalost obchodů nebo služeb, jichž se žádost týká.

Způsobilá protistrana je

profesionální Klient uvedený v ZPKT, kterému Banka poskytuje investiční služby podle § 4 odst. 2 písm. a, b, nebo c) ZPKT a vůči kterému Banka není povinna plnit povinnosti stanovené ZPKT.

Poučení o Klientské kategorizaci a právech přestupu

ZPKT stanovuje povinnosti poskytovatelům investičních služeb ve vztahu s Klienty a to podle definovaných kategorií Klientů. Rozdílné zacházení s Klienty podle zákonných kategorií lze spatřovat zejména v:

- I. úrovni ochrany Klienta. Neprofesionální Klient má zajištěnu maximální míru ochrany od banky. Profesionálnímu Klientovi je Banka povinna poskytnout minimální nutnou míru ochrany. Způsobilé protistraně není poskytována při provádění investiční služby žádná ochrana.
- II. předávaných informačních povinnostech. Neprofesionální Klient má právo získat na rozdíl od profesionálního Klienta detailní informace související s poskytováním investičních služeb podle ZPKT.
- III. v podrobném provádění testů vhodnosti a přiměřenosti investičních nástrojů. Při poskytování investičních služeb profesionálnímu Klientovi je Banka oprávněna předpokládat některé odpovědi.

Změna kategorie Klienta

Klienti, kterým Banka poskytuje investiční služby, mají právo banku požádat o změnu v kategorii Klienta. Změna kategorie Klienta se může týkat buď i) poskytované investiční služby nebo ii) obchodu nebo obchodů s určitým investičním nástrojem. Neprofesionální Klient má při splnění zákonem daných kvantitativních limitů možnost požádat o přestup z kategorie neprofesionálního Klienta do kategorie profesionálního Klienta. Tento přestup je současně spojen se ztrátou dosavadní míry ochrany a úrovně zacházení. Neprofesionální Klient si musí být vědom, že může v takovém případě dojít ke ztrátě nároku na výplatu náhrady ze zahraničních systémů obdobných Garančnímu fondu obchodníků s cennými papíry a rovněž k omezení plnění některých povinností bankou podle ZPKT. Profesionální Klient může požádat o přestup do kategorie s vyšší mírou ochrany (kategorie neprofesionálního Klienta).